

BỘ BIÊN TẬP
TẠP CHÍ CỘNG SẢN

THÀNH ỦY
THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH

THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH

XÂY DỰNG NỀN SÔNG VĂN HÓA VÀ VĂN MINH ĐÔ THỊ

NHÀ XUẤT BẢN TỔNG HỢP
THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH

NGHIÊN CỨU DỰ BÁO PHÁT TRIỂN KHÔNG GIAN VĂN HÓA Ở THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH - THÀNH PHỐ NGHĨA TÌNH, ĐÁNG SỐNG

PHẠM HỒNG KIẾN¹
CAO THỊ BÍCH HƯƠNG²

1. Sự cấp thiết phát triển văn hóa xứng tầm kinh tế Thành phố Hồ Chí Minh

Theo Kết luận số 21-KL/TW, ngày 24/10/2017 của Bộ Chính trị (khóa XII) về sơ kết 5 năm thực hiện Nghị quyết số 16-NQ/TW của Bộ Chính trị “về phương hướng, nhiệm vụ phát triển Thành phố Hồ Chí Minh đến năm 2020” đạt được nhiều kết quả quan trọng, toàn diện về kinh tế, văn hóa, xã hội, quốc phòng, an ninh, đối ngoại, xây dựng Đảng và hệ thống chính trị; khẳng định vai trò, vị trí quan trọng của Thành phố Hồ Chí Minh đối với Nam Bộ và cả nước.

Trong nhiệm kỳ (2016 - 2020), kinh tế thành phố tăng trưởng khá và ổn định, tổng sản phẩm địa phương (GRDP) tăng bình quân đạt 8,3%/năm. Lực lượng lao động 4,7 triệu người. Tỷ trọng kinh tế thành phố trong kinh tế cả nước tiếp tục tăng, đến năm 2020 chiếm gần 23% GDP cả nước, khẳng định là đầu tàu kinh tế của khu vực và cả nước. GRDP bình quân đầu người tiếp tục tăng liên tục qua các năm, đến năm 2020 ước đạt 6.799 USD, gấp 1,3 lần năm 2015 (5.104 USD) và gấp 2,3 lần so với cả nước. Cụ thể, GRDP bình quân đầu người năm 2016 đạt 5.413 USD/người (cả nước là 2.215 USD/người); năm 2017 đạt 5.757 USD/người (cả nước là 2.389 USD/người); năm 2018 đạt 6.129 USD/người (cả nước

1.TS, Viện đào tạo Sau đại học, Trường Đại học Thủ Dầu Một, Bình Dương.

2. ThS, Đại học Nguyễn Huệ.

là 2.590 USD/người), năm 2020 ước đạt 6.799 USD/ người (cả nước ước trên 3.000 USD/người)¹.

Theo Cục Thống kê Thành phố Hồ Chí Minh: Năm 2019, dân số trung bình Thành phố Hồ Chí Minh đạt 9,04 triệu người, tăng 2,2% so với năm 2018. Trong đó, dân số tại khu vực thành thị chiếm 79,3% với 7,17 triệu người, tăng 1,7% so với năm 2018; dân số tại khu vực nông thôn chiếm 20,7% với 1,87 triệu người, tăng 4,2%⁽²⁾ dẫn đến gia tăng áp lực hạ tầng xã hội, đặc biệt là không gian văn hóa về giao thông, rác thải sinh hoạt, ô nhiễm môi trường khói bụi, nguồn nước, xử lý rác thải; an ninh, trật tự, tệ nạn xã hội, an toàn xã hội... Với sự phát triển kinh tế đầu tàu cả nước, áp lực gia tăng dân cư cơ học và đòi hỏi sự phát triển không gian văn hóa Thành phố Hồ Chí Minh xứng tầm với kinh tế là thách thức rất lớn đối với địa phương này trong hiện tại và tương lai.

Trong thời gian qua, mặc dù kinh tế Thành phố Hồ Chí Minh dẫn đầu cả nước, nhưng động lực phát triển không gian văn hóa của thành phố chưa xứng tầm với ưu thế của nó. Có thể nói, hầu hết các địa điểm lịch sử, văn hóa đều tập trung ở khu vực trung tâm thành phố. Không gian văn hóa công cộng của thành phố chưa được chú trọng đầu tư đúng mức, đặc biệt khu vực ngoại thành nhằm thu hút người dân địa phương, khách du lịch tham quan thưởng lãm thắng cảnh, như khu phố đi bộ Nguyễn Huệ thiếu vắng các tác phẩm nghệ thuật công cộng phục vụ công chúng, các khu chợ đêm như Bến Thành, chợ đêm Bà Chiểu, chợ đêm Hạnh Thông Tây... vắng bóng những tác phẩm điêu khắc văn học, nghệ thuật, thiếu dấu ấn những địa danh văn hóa địa phương thành phố mang tên Bác. Đồng thời, thực trạng ô nhiễm môi trường từ rác thải sinh hoạt, rác thải ở mạng lưới chợ truyền thống, rác thải từ nhà máy, xí nghiệp, sản xuất công nghiệp, nông nghiệp; chằng chịt các loại biển quảng cáo, mạng lưới dây điện thoại, cáp truyền hình, công trình xây dựng kéo dài..., đặc biệt “ô nhiễm không khí với nồng độ bụi PM2.5 ở mức 102.7 $\mu\text{g}/\text{m}^3$, cao hơn 2 lần tiêu chuẩn trung bình 24h cho phép của Việt Nam và hơn 4 lần so với tiêu chuẩn của Tổ chức Y tế Thế giới (WHO). Cụ thể, chỉ số AQI tại trung tâm Quận 1 là 174,

1. Nhật Hoa, *Thành phố Hồ Chí Minh: Một số thành tựu kinh tế nổi bật*, <http://tuyengiao.vn/thanh-pho-ho-chi-minh-van-minh-hien-dai-nghia-tinh/thanh-pho-ho-chi-minh-mot-so-thanh-tuu-kinh-te-noi-bat-128431>.

2. Cục Thống kê Thành phố Hồ Chí Minh, *Niên giám Thống kê*, NXB. Thống kê, 2020, tr.45.

khu vực Nguyễn Hữu Cảnh (quận Bình Thạnh) là 166, Thảo Điền (Quận 2)³ là 175”⁴... đã ảnh hưởng tiêu cực đến chất lượng cuộc sống của người dân và không gian văn hóa Thành phố Hồ Chí Minh hiện nay.

Hiện nay, theo tìm hiểu của chúng tôi, việc quy hoạch, quản lý và phát triển không gian văn hóa ở Thành phố Hồ Chí Minh chưa đáp ứng yêu cầu phát triển kinh tế, chưa tương xứng với tốc độ đô thị hóa trong chiến lược phát triển thành phố đến năm 2030, tầm nhìn năm 2050. Vì vậy, cần xác định nghiên cứu dự báo sự phát triển không gian văn hóa Thành phố Hồ Chí Minh là vấn đề rất quan trọng đối với quy hoạch tổng thể của thành phố này, để thành phố mang tên Bác Hồ kính yêu - Thành phố nghĩa tình, đáng sống trong hiện tại và tương lai.

2. Sự phát triển không gian văn hóa ở Thành phố Hồ Chí Minh - Thành phố nghĩa tình, đáng sống

Nghiên cứu dự báo sự phát triển không gian văn hóa ở Thành phố Hồ Chí Minh - Thành phố nghĩa tình, đáng sống là yêu cầu cấp bách hiện nay đối với thành phố mang tên Bác Hồ kính yêu. Theo từ điển tiếng Việt: “Văn hóa là tổng thể nói chung những giá trị vật chất và tinh thần do con người sáng tạo ra trong quá trình lịch sử”, là “những hoạt động của con người nhằm thỏa mãn nhu cầu đời sống tinh thần”⁽⁵⁾. Chủ tịch Hồ Chí Minh đưa ra khái niệm văn hóa: Vì lẽ sinh tồn cũng như mục đích của cuộc sống, loài người mới sáng tạo và phát minh ra ngôn ngữ, chữ viết, đạo đức, pháp luật, khoa học, tôn giáo, văn học, nghệ thuật, những công cụ cho sinh hoạt hàng ngày về mặc, ăn, ở và các phương thức sử dụng. Toàn bộ những sáng tạo và phát minh đó tức là văn hóa. Văn hóa là sự tổng hợp của mọi phương thức sinh hoạt cùng với biểu hiện của nó mà loài người đã sản sinh ra nhằm thích ứng những nhu cầu đời sống và đòi hỏi của sự sinh tồn⁽⁶⁾. Cố Thủ tướng Phạm Văn Đồng trong tác phẩm *Văn hóa và đổi mới* cho rằng: “Văn hóa phải được xem xét như một tập hợp những nét khác biệt về vật chất và tinh thần, về trí tuệ và cảm xúc, làm rõ nét một xã hội hay một

3. Nay là phường Thảo Điền, Thành phố Thủ Đức.

4. Trung tâm Kiểm soát bệnh tật Thành phố Hồ Chí Minh, “Ô nhiễm không khí tại Thành phố Hồ Chí Minh và các nguy cơ sức khỏe”, <http://trungtamtytephunhuan.medinet.gov.vn/thong-tin-suc-khoe/o-nhiem-khong-khi-tai-tphcm-va-cac-nguy-co-suc-khoe-c14660-19013.aspx>

5. Hoàng Phê (chủ biên), *Từ điển Tiếng Việt*, NXB. Đà Nẵng, 2003, tr.1100.

6. Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, tập 3, NXB. Chính trị quốc gia, 2011, tr.458.

nhóm xã hội, ngoài nghệ thuật, văn thơ, văn hóa bao hàm phong cách sống, cách chung sống, hệ thống các giá trị, truyền thống và tín ngưỡng”¹. Trần Ngọc Thêm cho rằng: “Văn hóa là một hệ thống hữu cơ các giá trị vật chất và tinh thần do con người sáng tạo và tích lũy qua quá trình hoạt động thực tiễn, trong sự tương tác giữa con người với môi trường tự nhiên và xã hội”². Theo đó, văn hóa được các nhà nghiên cứu khẳng định là một hệ thống biểu tượng do con người sáng tạo và tích lũy qua quá trình hoạt động thực tiễn, trong sự tương tác với môi trường tự nhiên và xã hội của mình; trong đó, con người là chủ thể văn hóa, môi trường tự nhiên và xã hội là không gian văn hóa, quá trình hoạt động là thời gian văn hóa.

Sinh thời Chủ tịch Hồ Chí Minh xác định tầm quan trọng của văn hóa đối với sự phát triển toàn diện của đất nước nói chung, mỗi địa phương nói riêng: “Trong công cuộc kiến thiết nước nhà có bốn vấn đề cùng phải chú ý đến, cùng phải coi trọng ngang nhau: chính trị, kinh tế, xã hội, văn hóa”³. Theo đó, văn hóa nói chung, không gian văn hóa nói riêng cần phải được coi trọng ngang với chính trị, kinh tế, xã hội. Nghị quyết Hội nghị lần thứ chín Ban Chấp hành Trung ương (Khóa XI) về xây dựng và phát triển văn hóa, con người Việt Nam đáp ứng yêu cầu phát triển bền vững đất nước đã xác định: “Văn hóa là nền tảng tinh thần của xã hội, là mục tiêu, động lực phát triển bền vững đất nước. Văn hóa phải được đặt ngang hàng với kinh tế, chính trị, xã hội”⁴; trong đó, không gian văn hóa sẽ tạo nên nét độc đáo của mỗi vùng, miền nói chung, Thành phố Hồ Chí Minh nói riêng.

Trong tiến trình lịch sử của vùng đất Sài Gòn - Gia Định xưa, Thành phố Hồ Chí Minh ngày nay với không gian văn hóa đặc trưng: Sài Gòn - Gia Định vừa cổ kính vừa sáng rạng hiện đại, vừa mang tư tưởng phương Đông vừa mang âm hưởng triết lý phương Tây. Thành phố Hồ Chí Minh là thành phố có nhiều sông ngòi nối các địa phương Nam Bộ, đến cả Campuchia; nhiều chùa chiền, đền, miếu... với các loại hình lễ hội dân gian, di tích lịch sử cách mạng vùng ngoại thành như Rừng Sác - huyện Cần Giờ, địa đạo Củ Chi - huyện Củ Chi..., các di tích kiến trúc thời thuộc Pháp, ở khu vực nội

1. Phạm Văn Đông, *Văn hóa và đổi mới*, NXB. Chính trị quốc gia, 1994, tr.37.

2. Trần Ngọc Thêm, *Cơ sở văn hóa Việt Nam*, NXB. Giáo dục, 2000, tr.27

3. Hồ Chí Minh, *Về văn hóa*, Bảo tàng Hồ Chí Minh, Hà Nội, 1997, tr.11.

4. Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Hội nghị lần thứ Chín Ban Chấp hành Trung ương khóa XI*, Văn phòng Trung ương Đảng, Hà Nội, 2014, tr.48.

thành; trung tâm kinh tế, văn hóa, giáo dục & đào tạo, khoa học kỹ thuật... lớn nhất Nam Bộ sau ngày đất nước độc lập hoàn toàn 30/4/1975 đến nay.

Thành phố Hồ Chí Minh có cảng Sài Gòn hình thành khá lâu đời, nhiều chợ búa ra đời từ rất sớm như chợ Bến Thành, chợ Bình Tây, chợ Gò Vấp... thúc đẩy phát triển kinh tế, giao thoa và tiếp biến văn hóa. Vùng ngoại thành của thành phố có không gian văn hóa thiên nhiên khá đa dạng với rừng ngập mặn ở huyện Cần Giờ - Khu dự trữ sinh quyển thế giới; phát triển công nghiệp và đô thị, sản xuất nông nghiệp cây trái xanh tươi ở Bình Chánh, Củ Chi, Hóc Môn... Vùng đô thị hóa nhanh ở Quận 7, Quận 2, Quận 12, huyện Nhà Bè... với không gian văn hóa đô thị được xác lập nhanh chóng.

Vùng đất Sài Gòn - Gia Định xưa, không gian văn hóa Thành phố Hồ Chí Minh hiện nay là vùng văn hóa rộng lớn, với những đặc trưng giá trị văn hóa vật chất và tinh thần, được hình thành trong quá trình tương tác giữa con người với tự nhiên và xã hội cả Nam Bộ, trong đó Sài Gòn - Thành phố Hồ Chí Minh đóng vai trò là trung tâm. Theo đó, một không gian văn hóa được hình thành trên những cơ sở nhất định. Không gian văn hóa Thành phố Hồ Chí Minh cũng không ngoại lệ, các yếu tố tự nhiên, văn hóa, xã hội và hoạt động thực tiễn lịch sử - xã hội của con người nơi đây đã làm nên giá trị bản sắc của không gian văn hóa Thành phố Hồ Chí Minh nói riêng, cả Nam Bộ nói chung với các cấu trúc cơ bản sau:

Văn hóa địa - sinh thái Thành phố Hồ Chí Minh: Năm 1620, vua Chey Chetta II (Campuchia) xin cưới công nữ Ngọc Vạn, con gái chúa Sãi Nguyễn Phúc Nguyên để bang giao. Năm 1698, Nguyễn Hữu Cảnh vâng lệnh Chúa Nguyễn kinh lược sứ Đồng Nai. Ông lấy xứ Đồng Nai làm huyện Phước Long, đặt dinh Trấn Biên; lấy xứ Sài Gòn làm huyện Tân Bình, dựng dinh Phiên Trấn; từ đó, Sài Gòn được định hình, mở rộng, phát triển, phân thịn. Ngày nay, Thành phố Hồ Chí Minh có địa giới hành chính phía Bắc giáp tỉnh Bình Dương, Tây Bắc giáp tỉnh Tây Ninh, Đông và Đông Bắc giáp tỉnh Đồng Nai, Đông Nam giáp tỉnh Bà Rịa - Vũng Tàu, Tây và Tây Nam giáp tỉnh Long An và Tiền Giang. Việc xác định vị trí địa lý của Thành phố Hồ Chí Minh sẽ giúp chúng ta hiểu rõ hơn không gian văn hóa của thành phố này. Tuy nhiên, văn hóa Thành phố Hồ Chí Minh luôn có sự lan tỏa, tiếp biến, giao thoa rộng lớn. Không gian văn hóa Thành phố Hồ Chí Minh không chỉ đơn thuần là những giá trị văn hóa được sản sinh trên địa phận

thành phố này, mà nó còn chịu ảnh hưởng bởi văn hóa ngoại vi. Điều kiện tự nhiên của thành phố nằm trong vùng chuyển tiếp giữa miền Đông Nam Bộ và Đồng bằng sông Cửu Long. Địa hình tổng quát có dạng thấp dần từ Bắc xuống Nam và từ Đông sang Tây. Địa hình Thành phố Hồ Chí Minh không phức tạp, song cũng khá đa dạng, có điều kiện để phát triển nhiều mặt, hình thành nên không gian văn hóa của thành phố đa dạng, phong phú. Không gian văn hóa Thành phố Hồ Chí Minh hình thành gắn liền sự hội tụ của nhiều dân tộc anh em với sắc thái tín ngưỡng, văn hóa riêng góp phần tạo nên không gian văn hóa đa dạng. Không gian văn hóa của thành phố này là sự kết hợp hài hòa giữa truyền thống dân tộc với những nét văn hóa phương Bắc, phương Tây, góp phần hình thành lối sống, tính cách con người Sài Gòn với đặc điểm *thẳng thắn, bộc trực, phóng khoáng, hào sảng, có bản lĩnh, năng động, dám nghĩ, dám làm, "dĩ bất biến, ứng vạn biến"*.

Văn hóa chính trị Thành phố Hồ Chí Minh gắn liền sự xác lập chủ quyền lãnh thổ nước ta chính thức sau năm 1698 thời các Chúa Nguyễn; Gia Định thành thời Nhà Nguyễn; nơi đặt cơ quan quản lý hành chính cao nhất ở Nam Bộ thời thuộc Pháp và là thủ đô dưới thời Việt Nam Cộng hòa (1955 - 1975), là trung tâm kinh tế, văn hóa, giáo dục & đào tạo, khoa học kỹ thuật... lớn nhất Nam Bộ từ năm 1975 đến nay. Như vậy, không gian văn hóa chính trị Thành phố Hồ Chí Minh là sản phẩm được sáng tạo và tích lũy bởi cộng đồng người qua quá trình hoạt động thực tiễn lịch sử - xã hội, trong sự tương tác giữa con người với môi trường tự nhiên, kinh tế, chính trị, văn hóa, hội nhập, giữa nội sinh và ngoại sinh tạo nên sắc thái đa dạng trong thống nhất của văn hóa dân tộc Việt Nam.

Văn hóa nghệ thuật Thành phố Hồ Chí Minh phát triển mạnh dựa trên sự tiếp xúc quy mô lớn với văn hóa phương Tây, nên từ giữa thế kỷ XIX trở đi, nghệ thuật phương Tây đóng vai trò rất quan trọng trong quá trình phát triển nghệ thuật nơi đây. Đồng thời, "cuộc tranh chấp về nghệ thuật diễn ra song song với tranh chấp về chính trị và nghệ thuật dân tộc, một mặt bảo tồn cái gì cốt lõi của mình, một mặt mở rộng tầm tiếp thu những tinh hoa của nước ngoài để nâng nền nghệ thuật lên trình độ mới"¹. Do đó, không gian văn hóa nghệ thuật Thành phố Hồ Chí Minh là sự pha trộn văn hóa truyền thống dân tộc, chủ động tiếp thu, thích ứng tinh hoa văn hóa nhân

1. Nhiều tác giả, *Địa chí Văn hóa Thành phố Hồ Chí Minh, Nghệ thuật*, tập 3, NXB. Tổng hợp Thành phố Hồ Chí Minh, 2018, tr.650.

loại, góp phần làm giàu bản sắc văn hóa truyền thống với phương châm “đa dạng trong thống nhất”.

Văn hóa giáo dục Thành phố Hồ Chí Minh hình thành trên nền giáo dục dân tộc từ xa xưa được lưu dân giữ gìn, được tiếp thu, chủ động thích ứng với tinh hoa giáo dục nhân loại của cha ông qua nhiều thế hệ. Trong đó, có sự kế thừa giáo dục Nho học, tiếp thu giáo dục Pháp, giáo dục Mỹ và nền giáo dục xã hội chủ nghĩa tạo nên không gian giáo dục ở Thành phố Hồ Chí Minh nói riêng, Nam Bộ nói chung đa dạng trong thống nhất dưới sự lãnh đạo của Đảng, Nhà nước.

Văn hóa tư tưởng, tín ngưỡng Thành phố Hồ Chí Minh mang đậm không gian văn hóa cởi mở, giao thoa văn minh Đông - Tây đậm nét. Theo đó, “tư tưởng và tín ngưỡng người Việt mà văn hóa Bắc Á đã Việt hóa giữ một trọng lượng lớn nhất cộng tồn với tư tưởng và tín ngưỡng Nam Á và suốt mấy trăm năm nay dựa vào nhau... Người Việt đến Sài Gòn và Nam Bộ trong mối giao thoa giữa nền văn minh Bắc và Nam Á thì thời cuộc ném vào khu vực những biến động mới. Đó là nền văn minh công nghiệp phương Tây mà không lâu sau chuyển thành nền văn hóa của thế giới hiện đại nói chung”¹ góp phần tạo nên cái khung phát triển mới mà người tạo lập phải thích ứng để làm chủ đường đi của mình trong xu thế hội nhập khu vực và thế giới.

Văn hóa ứng xử Thành phố Hồ Chí Minh là nét đặc sắc không gian văn hóa của thành phố này từ niềm tin nơi bản chất tốt lành của con người, bởi “ở Gia Định có khách đến nhà, đầu tiên gia chủ dâng trầu cau, sau dâng cơm bánh, tiếp đãi trọng hậu, không kể người thân sơ quen lạ, tông tích ở đâu, ắt đều khoan nạp khoản đãi, cho nên người đi chơi không cần đem tiền gạo theo”². Do đó, tính bộc trực, thẳng thắn, nghĩ sao nói vậy của người dân Nam Bộ nói chung, Thành phố Hồ Chí Minh nói riêng cũng bắt nguồn từ niềm tin đó.

Từ kết quả phân tích khái lược, văn hóa Thành phố Hồ Chí Minh là tổng hòa các giá trị vật chất và tinh thần, truyền thống, hội nhập, thị hiếu, chủ động thích ứng và phong cách sống, được tạo nên từ quá trình hoạt động thực tiễn, trong sự tương tác giữa con người với môi trường tự nhiên

1. Nhiều tác giả, *Địa chí Văn hóa Thành phố Hồ Chí Minh, Tư tưởng và tín ngưỡng*, tập 4, NXB. Tổng hợp Thành phố Hồ Chí Minh, 2018, tr.603.

2. Quốc sử quán triều Nguyễn, *Đại Nam nhất thống chí, Lục tỉnh Nam Việt, tỉnh Gia Định*, tập thượng, NXB. Sài Gòn, 1959, tr.55.

và xã hội, giữa nội sinh và ngoại sinh, khẳng định bản sắc riêng của vùng đất và con người Sài Gòn nói riêng, Nam Bộ nói chung. Chính trên không gian địa lý Nam Bộ, từ thế kỷ XVII cho đến nay, văn hóa địa sinh thái, văn hóa chính trị, văn hóa giáo dục, văn hóa nghệ thuật, văn hóa tư tưởng và tín ngưỡng, văn hóa ứng xử Thành phố Hồ Chí Minh được định hình, tiếp biến, lan tỏa... Tất cả đã làm nên một vùng văn hóa đặc trưng của Việt Nam - không gian văn hóa Thành phố Hồ Chí Minh. Do đó, nghiên cứu dự báo phát triển không gian văn hóa ở Thành phố Hồ Chí Minh - Thành phố nghĩa tình, đáng sống trở thành nhiệm vụ cấp bách, lâu dài đáp ứng yêu cầu “điều chỉnh Quy hoạch xây dựng vùng Thành phố Hồ Chí Minh đến năm 2030 và tầm nhìn đến năm 2050” theo Quyết định số 2076/QĐ-TTg ngày 22/12/2017 của Thủ tướng Chính phủ cần có các giải pháp sau:

Thứ nhất, tổ chức phát triển không gian văn hóa gắn với các khu vực cảnh quan nằm giữa các trục hành lang kinh tế trọng điểm, tạo lập các hành lang xanh bao gồm: Phía Nam, phía Đông Nam, phía Đông Bắc, phía Tây Bắc và phía Tây Nam của thành phố Hồ Chí Minh; vùng đô thị tiểu vùng, đô thị trung tâm, thành phố trong thành phố, bảo tồn rừng ngập mặn Cần Giờ. Tăng cường các biện pháp lập lại trật tự xây dựng đô thị, nông thôn, đặc biệt đô thị mới của Thành phố Thủ Đức trong tương lai.

Thứ hai, phát triển không gian văn hóa kết nối trung tâm văn hóa, thể thao, giáo dục - đào tạo, trung tâm nghiên cứu khoa học và chuyển giao công nghệ của quốc gia và khu vực; trung tâm công nghiệp, công nghệ cao, công nghiệp chuyên sâu, trung tâm tài chính, thương mại, dịch vụ chất lượng cao tầm quốc gia và khu vực; trung tâm du lịch văn hóa lịch sử; đặc biệt giải quyết triệt để vấn đề ô nhiễm môi trường, ngầm hóa hệ thống dây điện thoại, điện lực, cáp truyền hình...

Thứ ba, phát triển không gian văn hóa gắn với các ngành công nghiệp văn hóa theo chủ trương của thành phố: Xây dựng đề án phát triển văn hóa; Đề án xây dựng gia đình hạnh phúc; Đề án tổ chức lễ hội và sự kiện; Triển khai bộ tiêu chí ứng xử trong cộng đồng; Bộ tiêu chí ứng xử trong gia đình... Điều này giúp người dân địa phương phát huy truyền thống văn hóa, nâng cao trình độ dân trí, đời sống vật chất, tinh thần, góp phần làm chuyển dịch cơ cấu kinh tế, bảo tồn và phát huy giá trị, di sản lịch sử - văn hóa trong bối cảnh mới.

Thứ tư, phát triển không gian văn hóa gắn với tuyên truyền giáo dục nâng cao nhận thức cho người dân để bảo tồn các di sản tự nhiên, lịch sử, di sản kiến trúc; tiếp tục đổi mới hoạt động lý luận phê bình văn học nghệ thuật, nâng cao tính khoa học, tính thuyết phục, góp phần hướng dẫn, điều chỉnh sáng tác, quảng bá tác phẩm văn học nghệ thuật và định hướng thẩm mỹ cho công chúng; tạo môi trường, điều kiện thuận lợi cho mọi năng lực sáng tạo có cơ hội phát huy, khích lệ những tìm tòi, tôn trọng các ý kiến khác nhau về lý luận, phê bình văn học nghệ thuật vì lợi ích chung và sự phát triển lành mạnh của văn học nghệ thuật.

Thứ năm, phát triển không gian văn hóa trên cơ sở xây dựng không gian văn hóa công cộng xứng tầm với sự phát triển của thành phố hiện nay và tương lai là nhiệm vụ hệ trọng, vừa lâu dài, vừa cấp bách. Việc phát triển hệ thống không gian văn hóa công cộng được đặt trong tổng thể chiến lược, kế hoạch phát triển thành phố trên nền tảng văn hóa đa dạng, phong phú, xứng đáng với thành phố mang tên Bác Hồ kính yêu. Theo đó, thành phố sẽ huy động sự vào cuộc của cả hệ thống chính trị, sự chung tay góp sức của nhân dân thành phố với hệ thống giải pháp đồng bộ, căn cơ, hiệu quả.

Tóm lại, nghiên cứu dự báo phát triển không gian văn hóa ở Thành phố Hồ Chí Minh - Thành phố nghĩa tình, đáng sống trở một trong các nội dung quan trọng của quy hoạch tổng thể đối với sự phát triển toàn diện Thành phố Hồ Chí Minh - Đô thị động lực của Vùng Kinh tế trọng điểm phía Nam. Qua thực tiễn phát triển kinh tế thành phố hiện nay, sự phát triển không gian văn hóa Thành phố Hồ Chí Minh chưa tương xứng, đồng bộ với kinh tế, dẫn đến đời sống tinh thần người dân còn hạn chế, chưa đảm bảo hài hòa, an toàn về môi trường, nhà ở, giao thông đi lại, dịch vụ văn hóa, vui chơi giải trí... Do đó, không gian văn hóa Thành phố Hồ Chí Minh cần phát triển tương xứng với tiềm năng, lợi thế, vị trí để đóng góp vào phát triển kinh tế - xã hội cả nước và Vùng Kinh tế trọng điểm phía Nam có ý nghĩa lý luận và thực tiễn sâu sắc.